

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn

Teie 18.12.2025 nr 8-1/10168-1, JDM/25-
1354/-2K

Meie 23.01.2026 nr 2-3/4250-2

Eelnõu kooskõlastamine

Austatud justiits- ja digiminister

Täname võimaluse eest tutvuda haldusmenetluse seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõuga. Toetame automaatseks haldusmenetluseks selge õigusliku raamistiku loomist, eesmärgiga tagada haldusmenetluse kiirus, tõhusus ja õiguspärasus nüüdisaegses ühiskonnas. Siiski tekkis meil eelnõu osas mõningaid küsimusi, mistõttu kooskõlastame eelnõu alljärgnevate märkustega.

1. Palume eelnõu seletuskirjas täpsemalt selgitada, milliseid aspekte peab hõlmama automatiseeritud haldusmenetluse regulatsioon eriseadustes.

Seletuskirja kohaselt luuakse eelnõuga üldine õiguslik raamistik ning valdkonnaseadustes tuleb täiendavalt ette näha automaatse haldusmenetluse alus. Samas ei nähtu eelnõust ega seletuskirjast, mida täpselt ja millises ulatuses peab eriseadusega kehtestatav õiguslik alus reguleerima. Automaatseid haldusotsuseid tehakse juba praegu ja vastavad õiguslikud alused on eriseadustes olemas. Näiteks töötuskindlustuse seaduse § 23 lõige 4, mille alusel Eesti Töötukassa teeb automatiseeritud haldusotsuseid. Kuivõrd seletuskirja selgitused on üldised, on keeruline hinnata, kas eelnõuga kavandatavatest muudatustest lähtuvalt on vajalik muuta või täpsustada eriseadustes juba olemasolevaid automatiseeritud haldusmenetluse õiguslikke aluseid. Sellest tulenevalt palume eelnõu seletuskirjas täpsemalt lahti selgitada, milliseid aspekte ja millises ulatuses peab eriseaduste regulatsioon hõlmama, tuues seletuskirjas välja selle kohta elulisi näiteid.

2. Palume täpsustada kavandatava HMS § 7¹ lõikega 3 seonduvat.

Eelnõuga kavandatava HMS § 7¹ lõike 3 kohaselt on menetlusosalisel või taotlejal igal ajal õigus vahetule isiklikule kontaktile haldusorgani nimel tegutseva isikuga. Samas on seletuskirjas selgitatud, et isiklik kontakt – kas telefoni, e-kirja või vahetu kohtumise kaudu – on see kanal, mille kaudu saab inimene kasutada õigust olla ära kuulatud. Leiame, et sätte sõnastuses väljend „vahetu isiklik kontakt“ viitab isikutevahelisele füüsilisele kohtumisele, mida ka menetlusosaline ei pruugi alati soovida. Seega palume täpsustada sätte sõnastust, jättes sellest välja sõna „vahetule“.

3. Palume täpsustada automaatse haldusakti andmise või automaatse toimingu sooritamise korral andmekogude nimetuste ja kasutatud infosüsteemi kohta andmete avaldamise kohustusega seonduvat.

Eelnõuga kavandatav HMS § 7¹ lõige 5 sätestab, et automaatse haldusakti andmise või automaatse toimingu korral avaldatakse nende andmekogude nimetused, milles sisalduvaid isikuandmeid on haldusakti andmisel või toimingu sooritamisel kasutatud, ning andmed automaatse haldusakti andmisel või toimingu sooritamisel kasutatud infosüsteemi kohta. Vastavalt eelnõu seletuskirjale võib haldusorgan suuremahulise teavitamiskohustuse korral, näiteks kui kasutatakse üle kümne andmekogu andmeid, jätta haldusakti liigse teabega koormamata ja selgitada, kust on vajalik teave soovi korral kättesaadav. Juhime tähelepanu, et eelnõu sellist erandit ette ei näe, vaid kohustab haldusorganit sõltumata teavitamiskohustuse mahust andmekogude nimetused avaldama. Seega palume vastav erisus ka eelnõus selgelt sätestada.

Eelnõu ja seletuskirja põhjal ei ole ka üheselt arusaadav, mida peetakse silmas kasutatavate infosüsteemide kohta andmete avaldamise kohustuse all ning kuidas see aitab kaasa andmesubjekti õiguste kaitsele. Palume täpsustada, millisel viisil ja vormis peab vastav teave olema avaldatud ning kas nõude täitmiseks piisab näiteks sellest, kui vastav teave on avaldatud haldusorgani veebilehel ja automaatselt sisaldab viidet veebilehele? Samuti palume täpsustada, kuidas on mõeldud toimingute puhul kasutatavate andmekogude ja infosüsteemide kohta teabe avaldamine. Kuna toimingute puhul haldusakti ei anta, siis kas nõude täitmiseks piisab, kui vastav teave on avaldatud haldusorgani veebilehel?

4. Palume selgitada kavandatava HMS § 7¹ lõikega 6 seonduvat.

Eelnõuga kavandatava HMS § 7¹ lõike 6 kohaselt lisatakse automaatsele haldusaktile või toimingule kasutatud otsustuspõhimõtete ja kriteeriumide selgitus sellises ulatuses, mis võimaldab menetlusosalisel mõista otsuse aluseid. Ka tavapärase haldusmenetluses peab haldusorgan haldusaktis selgitama, millistele faktilistele ja õiguslikele alustele tuginedes on otsus tehtud ja mis on otsuse tagajärg adressaadile. Eelnõu ja seletuskirja põhjal ei ole üheselt arusaadav, millist täiendavat infot otsustuspõhimõtete ja kriteeriumide kohta on vajalik otsustele lisada, võrreldes tavapärase menetluse nõuetega.

5. Palume kaaluda, kas vaidemenetluses iga automaatse toimingu või menetlustoimingu keelamine on põhjendatud.

Eelnõuga kavandatava HMS § 7¹ lõike 8 kohaselt ei ole vaidemenetluses automaatse haldusakti või muu automaatse dokumendi andmine või automaatse toimingu või menetlustoimingu sooritamine lubatud. Kõik toimingud ja menetlustoimingud ei pruugi omada vaidemenetluses tehtavale otsusele mõju, samas võib toimingute automatiseerimine vähendada oluliselt haldusorgani halduskoormust. Seetõttu palume täiendavalt analüüsida, kas vaidemenetluses kõigi automaatsete toimingute ja menetlustoimingute keelamine on põhjendatud või võiks see olla osaliselt siiski lubatav.

6. Palume kavandada muudatuste rakendamiseks piisav üleminekuaeg.

Juhime tähelepanu, et muudatuste jõustumisaeg eelnõus ja seletuskirjas ei lange kokku, eelnõus on konkreetne kuupäev ja seletuskirjas, et muudatused jõustuvad üldises korras. Seletuskirja kohaselt puudub vajadus pikemaks *vacatio legis*'e perioodiks, sest tegemist on üldseaduse täiendamisega, mis annab võimaluse automaatseks haldusmenetluseks ja on iga haldusorgani enda

otsus, millal seda võimalust kasutama hakata. Arvestada tuleb aga sellega, et praktikas on automatiseeritud haldusmenetlus juba kasutuses ja mitmetes eriseadustes vastavad alused ka sätestatud. Igal juhul peaks olema võimalus jätkata juba kehtiva õiguse alusel toimuvates automaatmenetlustes haldusaktide andmist. Eelnõuga kavandatavate muudatustega seoses tekib vajadus vastavad alused üle vaadata ning hinnata nende täiendamise või muutmise vajadust, samuti on võib olla vajalik automaatseid haldusakte täiendada. Seega on vajalik seaduses kehtestada piisav üleminekuaeg eriseaduste HMSiga vastavusse viimiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Erkki Keldo
majandus- ja tööstusminister

Ilona Säde
Ilona.Sade@mkm.ee